

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2012

Monika Dostálová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Problematika konfliktu Severního Irsku

Monika Dostálová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy- britská a americká studia

Bakalářská práce

Problematika konfliktu Severního Irsku

Monika Dostálová

Vedoucí práce:

PhDr. Vladimír Naxera

Katedra politologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

**Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen
uvedených pramenů a literatury.**

Plzeň, duben 2012

.....

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Vladimírovi Naxerovi za užitečné připomínky a rady při psaní mé bakalářské práce a veškerý volný čas, který musel obětovat.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. HISTORICKÉ OKOLNOSTI VZNIKU KONFLIKTU	4
2.1. NASTOLENÍ PROTESTANTSKE MOCI	5
2.2. DOBA DANIELA O'CONNELLA	6
2.3. POZEMKOVÁ VÁLKA A FENIÁNSKÉ Hnutí.....	7
3. ULSTERSKÉ SOUVISLOSTI.....	10
3.1. ROZDĚLENÍ OSTROVA	11
3.2. SEVERNÍ IRSKO V POVÁLEČNÉ DOBĚ.....	12
3.3. DOBA TERENCE O'NEILLA A JEHO REFORMY	14
3.4. Hnutí ZA OBČANSKÁ PRÁVA.....	16
4. SINN FEIN A IRA	19
4.1. SINN FEIN	19
4.1.1. GERRY ADAMS.....	20
4.2. IRISH REPUBLICAN ARMY.....	21
4.3. MÍROVÝ PROCES.....	26
5. STRANICKÝ SYSTÉM SEVERNÍHO IRSKA.....	31
5.1. POLITICKÉ STRANY.....	32
5.2. STORMONT	35
6. ZÁVĚR.....	37
7. POUŽITÉ ZDROJE	40
8. RESUMÉ.....	45

1. ÚVOD

I přes to, že se konflikt v Severním Irsku nedá označit za konflikt světového významu, jelikož se počtem obětí a intenzitou nedá srovnat s jiným válečným konfliktem, jen těžko se najde někdo mezi členy odborné veřejnosti, kdo by o něm nevěděl. Jedná se totiž o konflikt dlouhodobý, jehož kořeny sahají až do středověku. Severní Irsko je důkazem marně hledaného kompromisu mezi dvěma národy. Existuje mnoho rovin interpretace konfliktu, přesto hlavní střet nastal mezi protestanty, anglickými dobyvateli a emigranty, kteří se v zemi usazovali, a katolíky, původními obyvateli.

Katolíci se ve své vlastní zemi začali cítit utlačovanými a nevítanými. Od dobře situovaných protestantů byli lehce rozpoznatelní. Avšak dle mého názoru jejich chudoba a bída nebyla daná jejich leností nebo nezájmem pracovat, ale mnohdy byla produktem jejich sociální degradace. Katolíci usilovali o vytvoření jednotného Irska, naproti tomu unionisté o zachování unie se Spojeným královstvím. To vedlo k mnoha sporům, střetům a válkám a bylo uzavřeno mnoho dohod a smluv, kterým se budu ve své práci věnovat a důkladně je rozebírat. Pouhých 6 hrabství z 32 původních zůstalo ve správě Velké Británie, avšak i to s sebou neslo a nese řadu nepokojů.

Téma jsem si vybrala hned z několika důvodů. Jako první bych uvedla, že téma po dlouhou dobu hýbalo stránkami evropských deníků a bylo mu věnováno mnoho pozornosti obzvláště mezi badateli. I přesto, že se nejedná o světový konflikt, tak v evropském měřítku se zcela jistě jedná o jev mimořádný. Jako další důvod bych uvedla, že konflikt ještě nebyl zdaleka vyřešen, proto se dá nazvat aktuálním a pro odbornou veřejnost tím zajímavým.

Ve své práci se chci předně zaměřit na protestantské imigranty a dobyvatele, kteří se usazovali na ostrově obývaném katolíky a na jejich práva tento ostrov osídlit a utlačovat tím tak původní obyvatele. Protestanti byli upřednostňováni v zaměstnání a různých vládních pozicích, školy nebyly smíšené a bylo nepřipustné uzavírat smíšená manželství.

Cílem mé práce bude zhodnotit a analyzovat průběh konfliktu v Severním Irsku a zhodnotit současné vztahy mezi Severním Irskem a londýnskou vládou. Práce vychází z empiricko-analytického přístupu.

Práci bych ráda postavila na dvou rovinách – na oficiální stranicko politické rovině a na rovině „neoficiální“, ve které budu zkoumat například projevy organizací označovaných za teroristické a marginálních skupin mimo hlavní politický proud. Abychom pochopili problematiku konfliktu v Severním Irsku, musíme nahlédnout do irské minulosti. Rozebrat, kdy konflikt začal a kvůli čemu. Pozadí konfliktu má náboženské a politické kořeny, které jsou staré několik stovek let. Tomu se budu věnovat v druhé kapitole své práce. Rozeberu podstatu problému a historické aspekty, které ke konfliktu vedly. Ve třetí kapitole se budu zabývat ulsterskými souvislostmi a konflikty mezi katolíky a protestanty, které vedly k rozdělení ostrova, čemuž se budu věnovat v podkapitole. Ve druhé podkapitole se budu zabývat Severním Irskem v poválečné době, kdy proběhlo mnoho nepokojů.

Další část práce, tedy tu neoficiální a zároveň čtvrtou kapitolu bych zaměřila na politickou stranu Sinn Féin¹, která je nejstarší politickou stranou Irska. Byla založena roku 1906. Sinn Féin byla politickým křídlem teroristické organizace Irish Republican Army (IRA), proto bych rozebrala teroristické akce, které ale byly prováděny stoupenci obou táborů. Podkapitolu bych věnovala teroristické organizaci IRA od jejího vzniku až po její současnost. Popsala a zhodnotila bych její ozbrojené konflikty a její ideologii. Další podkapitolu budu věnovat takovým pojmům, jako je Anglo-irská smlouva nebo velkopáteční dohoda, jejím důsledkům a mírovému procesu, který vedl k současnému stavu. V poslední části představím politické strany a budu sledovat, jak se stavěly k požadavkům na samostatnost nebo větší decentralizaci. Politické strany jsou rozděleny na dvě skupiny a jsou téměř totožné s náboženským vyznáním. Dělí se na nacionalisty, kteří jsou pro oddělení Irska a hlásí se ke katolickému vyznání a unionisty, kteří se snaží udržet v unii s Velkou Británií a ve většině případů

¹¹ Sinn Fein znamená v překladu „my sami“.

jsou protestanti. Také stručně představím Stormont a příčinu jeho pádu. Zmíním vznik nového parlamentu a výsledek z posledních voleb. Práci pak uzavřu tradičně závěrem, kde shrnu všechny své kapitoly.

Své zdroje jsem si rozdělila na primární prameny a sekundární prameny. Z primárních zdrojů budu využívat především zákony a programy politických stran. Hlavní sekundární pramen je pro mě kniha od Moodyho a Martina (1996) Dějiny Irska, díky které jsem si stanovila přibližný koncept své práce a která vysvětluje každý klíčový okamžik velmi podrobně. Dále čerpám z odborných časopisů v písemné i elektronické podobě, různých článků a stále se rozšiřujícího internetu.

2. HISTORICKÉ OKOLNOSTI VZNIKU KONFLIKTU

K porozumění a pochopení problémům v Severním Irsku je potřeba nahlédnout do Irské minulosti. Konflikt se táhne už od dávného středověku, kdy spolu dva králové Diarmaita Mac Murchada z Leinsetru a Tigernána Ua Ruairk z Breifne vedli válku. Mac Murchada v té době ztrácel jednoho příznivce za druhým a na hranicích jeho království se shromáždila vojska Ua Ruairka, mezitím co se mu do zad chystali vpadnout seveřané z Wexfordu. Když pak nepřátelé zničili jeho kamenný palác, bylo mu jasné, že nezbývá nic jiného než utéct ze země. Vydal se hledat nového spojence, aby tak mohl získat své dědičné území zpět. V té době vládl Anglii král Jindřich II, který byl víc Francouz, než Angličan. Mac Murchada se na něj obrátil s prosbou, aby mu dopomohl zpět na trůn. Král mu pomoc přislíbil a povolil normanským rytířům žijícím v Anglii, aby za něj bojovali a Irsko dobyli. První pokusy o znovudobytí byly neúspěšné. I přesto, že se mu podařilo znovu získat vládu v kraji kolem Fernsu, král Ua Ruairc ho se svým spojencem napadl a po krátkém boji byl nucen vzdát se (Martin 1996: 87-93). Ovšem to krále Mac Murchada zdaleka neodradilo a po krátké odmlce se vrátil s početnějším vojskem a po několika potyčkách byl opět uznán za krále leinsterského. Mac Murchada povolal Richarda FitzGilberta de Clare, známého pod přezdívkou Strongbow, aby pro něj celé Irsko dobyl. Následovalo několik střetnutí a krveprolití, ale bitva dopadla zcela jednoznačně a to výhrou Strongbowa.

S první větší překážkou se Strongbow musel vypořádat, když se vrátil do Dublinu a čekalo ho tam nebezpečí v podobě Gaelských Irů. Gaelští Irové neměli žádné zkušenosti s válkou proti opevněným městům, tak se rozhodli nechat Normany vyhladovět. Normané ovšem měli nejvyspělejší válečné techniky v Evropě, proto se rozhodli riskovat a překvapit tak Iry nenadálým útokem. Z města se pod vedením Strongbowa vykradly potají tři divize a u Castleknocku napadly tábor. Gaelští Irové něco takového vůbec nečekali a více než stovka mužů na místě zahynula. Normané opět prokázali, že jsou chrabřími a schopnými bojovníky.

Další překážkou se stal král Jindřich II., který se nemohl smířit s faktem, že Strongbow buduje silné království nedaleko Anglie. Začal zábor země, který probíhal zcela nesystematicky. Král Jindřich II. zabral z dobytého území to nejcennější, tedy Dublin a Strongbow si směl ponechat Leinster. V rozmezí dalších sto let měli Normané v rukou tři čtvrtiny irského území (Fry 1991: 67).

2.1. NASTOLENÍ PROTESTANTSKÉ MOCI

Na přelomu 15. a 16. století se zdálo, že Irové opět zcela ovládnou svůj ostrov. S nástupem Tudorovské dynastie na trůn, která přijala protestantismus, se zcela změnila celá politika vůči Irsku. První kolonizační podniky, politická anglizace a centralizace Irska vyvrcholila koncem 16. století, kdy Angličané zlomili odpor Munsteru tím, že byla rebelům zkonfiskována půda a na jejich místo přišli loajální angličtí kolonisté. Největší potíže působil Ulster. Dobytí Ulsteru mělo rozhodnout o budoucnosti Irského obyvatelstva. A tedy ukončit nebo znemožnit tudorovský zábor. Po dlouhém tažení, kdy gaelští Irové zdatně vzdorovali, byl Ulster nakonec dobyt (State 2009: 93).

Tyto zkušenosti přiměly Stuartovský dvůr Jakuba I. k tomu, aby jednou pro vždy nastolil v Irsku klid rozhodnou akcí. V prvních dekádách 17. století přišlo do Ulsteru kolem 20 000 anglických a především skotských protestantů, kteří převzali půdu po irských exulantech. Na základě příslušnosti ke státu uznávané církvi se stali privilegovanou skupinou obyvatelstva. Sociální separaci od původních Irů podtrhovala i celá řada etnických tradic. Ve 40. letech vypukla v Anglii občanská válka, které exiloví i domácí šlechtici Irska za podpory katolické církve využili a obrátili zbraně proti Angličanům. Zanedlouho většinu Irska obsadili. Roku 1649 nechal parlament popravit krále Karla I. a do Irska byla vyslána silná armáda pod vedením Olivera Cromwella, která měla v zemi nastolit pořádek a rozpustit tak snahy Irů o znovunabytí irského ostrova. Následovaly rozsáhlé konfiskace, po jejichž skončení v rukou irských katolíků zůstala pouhá pětina půdy na ostrově (Frank 2006: 12-13).

Roku 1689 se v Irsku vylodil sesazený anglický král a katolík Jakub II., který chtěl s Irskou pomocí dobýt Anglickou korunu zpět a přislíbil jim za to celou řadu ústupků. Nikdo však nebyl schopen porazit Jakubova rivala na anglickém trůně Viléma III. Oranžského. Další úder proti katolíkům byl veden proti celku. Na přelomu 17. a 18. století byly vydány tzv. trestní zákony, které zakazovaly katolíkům nosit zbraně, zřizovat školy, dědit půdu po protestantech, nesměli působit v právnických profesích a byli vyloučeni ze všech úřadů (Frank 2006: 12-13).

Počátky povstání v Irsku roku 1798 byly inspirovány francouzskou revolucí a obdivem nové demokracie ve Spojených státech. Stejného roku však bylo protibritské povstání revoluční organizace Sjednocení Irové rozdraceno. Při vzpomínkách na krvavé povstání z roku 1641² britský parlament usoudil, že Irsko bude do budoucna stabilnější, bude-li omezena nezávislost tamního parlamentu. Zákon o unii mezi Irskem a Velkou Británií vešel v platnost roku 1800.³

2.2.DOBA DANIELA O'CONNELLA

Daniel O'Connell silně ovlivnil celou historii Irska. Narodil se roku 1775 v rodině chudého statkáře v hrabství Kerry. Stal se jako jeden z prvních příslušníků katolického vyznání advokátem a zanedlouho vstoupil také na irskou politickou scénu, kde setrval až do své smrti. Jak jsem již uvedla výše, katolíci nesměli zasedat v parlamentu, stát se soudci, nebo získat hodnost admirála v armádě. To vyvolalo rozsáhlou debatu o emancipaci katolíků v prvních dvou desetiletích 19. století. Boj za zrovnoprávnění začal až roku 1823, kdy Daniel O'Connell vytvořil katolický svaz, který si kladl za cíl získat co nejširší vrstvu obyvatelstva.

² V roce 1641 se Irům naskytla příležitost využít vnitroanglických rozbrojů. Rozhodli se zmocnit dublinského hradu a rozpoutat v Ulsteru množství místních povstání, která by jim pomohla obsadit hlavní opěrné body vládní moci. Celý plán byl prozrazen, vůdci povstání zatčeni a útok na dublinský hrad se neuskutečnil (Clarke 1996: 149).

³ BBC history. The 1798 Irish rebellion, (http://www.bbc.co.uk/history/british/empire_seapower/irish_reb_01.shtml, 25. 02. 2012)..

Roku 1826 se konaly všeobecné volby do parlamentu i přesto, že katolíci stále nesměli v parlamentu zasedat, tak měli volební právo a tvořili volební většinu. Dávali hlasy protestantským poslancům, kteří byli katolíkům nakloněni a se zrovnoprávněním souhlasili (Whyte 1996: 188-191).

Podle autora Thomase Alfreda Jacksona (1951: 159) nastal klíčový okamžik s příchodem nového ministerstva, kdy v Irsku probíhaly protestní akce žádající emancipaci katolického obyvatelstva, kterých se zúčastnilo přes půl druhého milionu lidí. Následovaly volby do hrabství Claire, kdy se rozhodl do role protikandidáta postavit sám Daniel O’neill. Volby byly těsné, jelikož vládní kandidát byl oblíbený a k zrovnoprávnění katolíků se stavěl kladně. To mu ale kandidatura zakazovala, tudíž O’neill nakonec zvítězil a byl prohlášen za zvoleného. Díky této události vznikla nová situace, kdy se musela znovu zvážít participace katolíků v parlamentu. Proto vláda roku 1829 navrhla a odhlasovala tři zákony a téhož roku na zasedání parlamentu předložila návrh na zrovnoprávnění, který následně vstoupil v platnost (Jakson 1951: 159).

2.3. POZEMKOVÁ VÁLKA A FENIÁNSKÉ HNUTÍ

Během přibližně čtyřiceti let od hladomoru⁴ dominovaly politické scéně dvě základní otázky. Ta první se týkala půdy a druhá otázka se týkala národní nezávislosti. Hladomor zanechal Irsko vyčerpané a v období šesti let se počet obyvatel snížil zhruba o dva milióny, což mělo za důsledek zvětšování rozlohy zemědělských pozemků. Drobní zemědělci začali požadovat stálý pronájem půdy. Pro většinu Irů unie znamenala zklamané naděje a chudobu, naproti tomu stáli ulsterští protestanti, jejichž průmyslový rozvoj byl úzce svázán s industrializovanou Británií. V roce 1850 Charles Gavan Duffy založil celoírskou ligu zemědělských nájemců, která si kladla za cíl prosadit zásadu tří S. „*Spravedlivý nájem, stálé užívací právo a svobodu toto užívací právo prodat*“ (Moody 1996: 212).

⁴ V srpnu roku 1845 se objevily zprávy o zvláštní nemoci, která postihuje brambory na jihu Anglie. V roce 1846 se brambory neurodily po celém Irsku. Nastala nejkruťší zima v dějinách a vyhladovělí lidé neměli vůbec žádné potraviny. Situace se zlepšovala jen velice pozvolna. Irské hospodářství utrpělo počátkem 19. století nenapravitelné škody (Green 1996: 200-209).

Strana se zanedlouho rozpadla, což znamenalo pro její přívržence velké zklamání. Následkem toho národní hnutí odmítlo konstitucionalismus a začalo slepě spoléhat jen na ozbrojenou sílu (Moody 1996: 210-212).

V roce 1858 vzniklo Irské republikánské bratrstvo (známé spíše pod názvem Feniáni) současně v Dublinu a v New Yorku. Feniáni byla první celosvětová revoluční organizace s pobočkami ve Francii, Anglii, Austrálii a Kanadě. Soustředili se výhradně na získání nezávislosti, jelikož jakákoli snaha o dosažení jiného cíle by představovala nebezpečný odklon. Feniáni hráli důležitou roli v historii Irska. Byla to skupina, obhajující ozbrojenou vzpouru při kampani za nezávislost Irska. Ovšem když k pokusu o povstání v roce 1867 konečně došlo, měla vláda situaci v rukou a téměř všichni vůdci Feniánů se ocitli ve vězení.

I přes neúspěšné povstání byli Feniáni jedním z nejdůležitějších hnutí moderního Irska, jejich ideologie ovlivnila pozdější vůdce například Patrica Pearseho⁵. Feniáni nikdy nezískali širokou podporu veřejnosti, přesto byly jejich myšlenky později převzaty irskými nacionalisty.⁶ Téměř padesát let se nic zásadního neudálo, jelikož strana prožila několik vnitřních rozkolů. Její velký návrat přišel až v roce 1916 v podobě tzv. Velikonočního povstání.⁷

Velikonoční povstání bylo naplánováno na 24. dubna roku 1916 kdy se pod vedením Jamese Conollyho a Patrica Pearse sešlo několik stovek mužů, což bylo podstatně méně než se původně očekávalo. Revolucionáři obklíčili hlavní budovy v centru Dublinu ze strategického hlediska. Boje s Brity trvaly necelý týden a přes velké počáteční šance bylo povstání krvavě potlačeno a všichni přeživší vůdci popraveni.

⁵ Patric Pearse byl republikán, literát a učitel irštiny, který se účastnil Velikonočního povstání roku 1916, kde přečetl prohlášení o vzniku svobodné Irské republiky, po neúspěšném povstání byl popraven Brity. (Frank 2006: 32).

⁶ http://republican-news.org/current/news/2010/03/the_irish_republican_brotherho.html, 08. 03. 2012.

⁷ BBC. The Irish Republican brotherhood (<http://www.bbc.co.uk/history/british/easterising/profiles/po17.shtml>, 08. 03. 2012).

I přesto, že Velikonoční povstání selhalo vojensky, svůj účel splnilo, jelikož do té doby vesměs loajální irská veřejnost přestala být apatická.⁸Od velikonočního povstání oficiálně existuje Irish Republican Army, které se budu věnovat ve čtvrté kapitole.

⁸ Easter Rising 1916. easter 1916 rising (<http://www.easter1916.net/>, 08. 03. 2012).

3. ULSTERSKÉ SOUVISLOSTI

Ulster se nachází v těsné blízkosti Skotska, které je od něho umístěno severovýchodně, což umožnilo Irům již v 6. století podniknout invazi. Až do 16. století byl Ulster ovlivňován vývojem ve Skotsku mnohem více než vývojem v Anglii. Mezi příchozími Angličany, Skoty a domorodými Iry panovalo již od počátku silné napětí, jelikož kolonisté přicházeli do země především za účelem vytvořit početní převahu. Hlavním problémem byla etnická a především náboženská odlišnost protestantských kolonistů, kteří přebírali majetek po katolických exulantech a postupně vystrnadili katolíky ze společenského života. Ovšem kolonistů byla stále menšina a obávali se útoku ze strany většinových Irů (Frank 2006: 16-20). První rebelie je datována rokem 1641, kdy rukou irských povstalců padlo kolem 4000 protestantů. Ulster začal díky úspěšným protestantům vzkvétat a koncem 18. století byl srovnáván s Británií. Etnické napětí opět vzrostlo, když si katolíci začali pronajímat půdu po emigrantech a kdy protestanté ze strachu o svá pracovní místa začali podnikat útoky proti katolickým obydlím. Další nepokoje nastaly roku 1886, kdy unionisty pobouřil Gladstonův první zákon o unii⁹(Frank 2006: 16-20).

Možnost autonomie podnítila protestantské obyvatelstvo, které mělo v té době v Ulsteru převahu a které Irsko akceptovalo jen jako součást Británie k větší aktivitě. Spolu se svými britskými spojenci, kteří se obávali, že by autonomie znamenala rozpad impéria a vzestup Irska se všemi silami snažili zabránit jejímu schválení. Následovalo již zmíněné Velikonoční povstání roku 1916 za nezávislost.

Povstání mělo z počátku malou podporu obyvatelstva, avšak rozhořčení, které vyvolala poprava všech vůdců, podnítilo Irské obyvatelstvo k zásadnějším

⁹William Gladstone byl britským premiérem. Při volbách roku 1886 utrpěl těžkou porážku, jelikož prosazoval autonomii Irska. I přesto, že zákon nebyl přijat, tak Gladstone nepřestal usilovat o autonomii Irska až do svého odchodu z veřejného života (Moody 1996: 223-224).

krokům. Následovala válka za nezávislost, která vyústila k uzavření anglo-irské dohody roku 1921.¹⁰

3.1. ROZDĚLENÍ OSTROVA

Ve volbách roku 1918 získala strana Sinn Féin většinu mandátů a tím s přehledem vyhrála volby. Poslanci ze strany Sinn Féin však mandáty následně odmítli a v lednu roku 1919 založili tzv. Dáil, irský parlament, který se přihlásil k republikánskému hnutí. Pro Brity byl požadavek samostatnosti naprosto nepřijatelný, takže se obě strany uchýlily k silovému řešení. Stejného roku započaly útoky, které přerostly v guerillovou válku vedenou dobrovolnickými sbory později známými pod názvem Irish Republican Army neboli IRA. Důsledkem ozbrojených útoků ze strany IRA bylo, že britský parlament zareagoval vysláním speciálních neblaze proslulých vojenských jednotek známých pod názvem „Black and Tans“ do Irska. V roce 1921 byla vyslána delegace pod vedením Arthura Griffitha a Michaela Collinse¹¹, kterým byla představena smlouva o Severním Irsku tzv. anglo-irská dohoda. Odmítnutí by znamenalo další pokračování války a tak byla smlouva podepsána. V Irsku ale nebyla velkou částí irských republikánů a především dobrovolníků z IRA přijata. Tento nesouhlas vyústil v občanskou válku v červnu roku 1922, která Irsko sužovala po dva roky (Duffy 2000: 114).

Formální příčinou občanské války bylo odmítnutí smlouvy většinou irského republikánského bratrstva a nacionalisty. Ovšem podle autora Thomase Alfreda Jacksona (1951: 323) bylo skutečnou příčinou rozdělení ostrova a reakce vlády šesti hrabství na anglo-irskou smlouvu.

Následkem toho byl unionisty zřízen nový druh policistů na zvláštní úkoly. Tito policisté měli za úkol pátrat po ukrytých zbraních v belfastské katolické čtvrti, jelikož parlament severního Irska odhlasoval zákon těžkých

¹⁰ Velvyslanectví České republiky v Dublinu. Velký hladomor a boj o autonomii (http://www.mzv.cz/dublin/cz/o_irsku/dejiny/index.html, 08. 03. 2012).

¹¹ Arthur Griffith byl novinář, který roku 1906 založil stranu Sinn Féin. Michael Collins byl neaktivnější organizátor a šéf Irish Republicans Brotherhood a později se stal ministrem financí irského parlamentu Dáil. V občanské válce byl zabit (Frank 2006: 30-35).

trestů za držení střelných zbraní. Katolíci se bránili, jak mohli, přesto policisté často zpustošili celou ulici. Když tyto kruté výtržnosti ustály, ukázalo se, že nesčetné množství převážně katolického obyvatelstva přišlo o přístřeší a mnoho jich bylo zabito (Jackson 1951: 323-324). Dva irští vojáci z IRA jako pomstu zvolili zabití sira Henryho Wilsona, který byl náčelníkem generálního štábu a hlavní vojenský poradce vlády severního Irska.¹² Tímto aktem započala občanská válka, ale velikost národní armády byla stále větší a navíc podpora ze strany irského obyvatelstva ubývala, jelikož už nechtěli další krveprolití a smlouva pro ně byla více méně přijatelná. Válka oficiálně skončila v květnu 1923. Během války byl zabit Michael Collins a Eamon de Valera zatčen.¹³

Vítězem občanské války se stala Velká Británie a její přívrženci v Irsku. Tento výsledek irské občanské války odrážel skutečnost, že i přesto, že Irové toužili po samostatnosti a stáli za původními cíli revoluce, byli ochotni přistoupit na rozumný kompromis, aby tak zabránili dalšímu prolévání krve. Pro radikální republikánskou menšinu byly tyto ideály zakořeněny již v polovině 19. století posvátné. Proto byla ochotna čekat na sebemenší příležitost k vojenskému puči. Tento protiklad irské otázky se stal diskutovaným tématem v podstatě až dodnes (Frank 2006: 34-35).

3.2. SEVERNÍ IRSKO V POVÁLEČNÉ DOBĚ

Ve všeobecných volbách v březnu roku 1932 získala strana Fianna Fáil¹⁴ v Dáilu většinu křesel a tak Eamon De Valera vytvořil téhož roku vládu, která hlásala, že bude provádět republikánskou politiku a pokusí se, aby z ústavy vymizela zmínka o přísaze věrnosti britské koruně. Brzy poté odmítla zaplatit Británii pozemkovou rentu, na což Británie zareagovala odvetným opatřením v podobě celních poplatků.

¹² BBC news. 1921-22: The Irish free state and civil war

(http://news.bbc.co.uk/2/hi/events/northern_ireland/history/64206.stm, 10. 03. 2012).

¹³ The National Archives. Irish civil war (<http://www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/irish-civil-war.htm>, 10. 03. 2012).

¹⁴ Politická strana založena Eamonem De Valerou roku 1926, odpojila se od politické strany Sinn Fein jelikož nesouhlasila s Anglo-irskou smlouvou. Od roku 1932 je nejsilnější stranou Irska (Duffy 2000: 116)

Tím začala „hospodářská válka“, která trvala zhruba šest let a podstatně zhoršila dopad na Irsko, které se v té době již zmítalo ve světové hospodářské krizi¹⁵(Lynch 1996: 252). Světová hospodářská krize jen prohloubila špatné vztahy mezi oběma tábory Severního Irsku. Průmyslová odvětví, která táhla severoirskou ekonomiku, jako textilní nebo lodní průmysl začaly upadat a nezaměstnanost začala prudce narůstat. Postihla především méně vzdělané katolíky a v nejkritičtějších obdobích se vyšplhala až na 30% (Frank 2006: 42).

Během druhé světové války Irsko zaujalo neutrální postoj i přesto, že většina Irů boj proti nacistickému Německu morálně podporovala, raději se drželi stranou. Eamon De Valera tehdy prohlásil: *„Od začátku války byla jen jediná možná politika a to politika neutrální, jelikož historie Irsku, podmínky Irsku a neúplnost národní svobody v důsledku rozdělení ostrova jinou politiku neumožňovaly, jakákoli jiná politika by byla pro Irsko sebevraždou“*.¹⁶

V roce 1949 byl navržen zákon, který šestadvacet hrabství proklamoval na Irskou Republiku (Coogan 2002: 28). Tímto aktem oficiálně vystoupila z Commonwealthu.

Po druhé světové válce vznikla pod vedením Eamonem de Valerou tzv. Liga proti rozdělení, která získala podporu i v britském parlamentu, kde s ní spolupracovalo několik desítek labouristických poslanců. To ale bohužel rozhodující britští politikové nebrali na vědomí, jelikož nechtěli zasahovat do záležitostí unionistů. Liga proti rozdělení podnikala na přelomu 40. a 50. let značné protestní akce, ale tvrdé zákroky policie jejich demonstrace definitivně ukončily. Druhá vojenská kampaň vypukla ze strany IRA roku 1956 a trvala šest let. Po vojenské kampani IRA prohlásila, že vzhledem ke slabé podpoře obyvatelstva od dalších akcí odstupuje. V polovině 60. let 20. století se

¹⁵ Krach na New Yorkské burze, který byl způsoben hromadným výprodejem akcií započal ve čtvrtek 24. října 1929 nejhlubší hospodářskou krizí 20. století, která na druhý den strhla paniku i na Evropu, tento den je nazýván jako černý pátek. iDNES.cz. Pohled do historie: jak začala velká hospodářská krize v roce 1929 (http://finance.idnes.cz/pohled-do-historie-jak-zacala-velka-hospodarska-krize-v-roce-1929-p7g-/bank.aspx?c=A081022_135219_bank_bab, 20. 03. 2012).

¹⁶ The Washington Times. The effects of Ireland's WWII policy of neutrality (<http://www.washingtontimes.com/news/2007/sep/09/the-effects-of-irelands-wwii-policy-of-neutrality/?page=all>, 20. 03. 2012).

severoírská provincie blížila k 50. výročí rozdělení ostrova, unionisté oproti nacionalistům oslavovali úspěch, jelikož se katolická identita z počátku 20. let odmlčela. Protestantská většina v Ulsteru se v politické otázce nedokázala a ani nechtěla s katolíky sblížit. Katolíci sice nebyli politicky eliminováni, ale byli znevýhodňováni, čímž byl unionistům dán další důvod k diskriminaci (Frank 2006: 47-50).

Největším problémem po druhé světové válce byla vysoká nezaměstnanost a ekonomická nestabilita ostrova. Prosperita z dob druhé světové války byla minulostí. Poválečná doba se negativně projevila obzvláště na severoírském průmyslu, který přišel o válečné zakázky. Problémem se stala i klasická odvětví severoírského průmyslu, jako průmysl textilní, lodní průmysl a zemědělství. Navrácení starého průmyslu k normálu komplikovalo mnoho faktorů. Od změny klimatu přes nedostatek paliva a vzdálenosti od britských trhů, k nedostatku inovací v podnikatelském sektoru. Situaci navíc zhoršovaly vysoké daně, které musely být vypláceny Westminsteru. Za viníka nepříznivé ekonomické situace byl označen úřadující premiér Brookeborough. Stormont přišel s návrhem, jak by měla být nepříznivá ekonomická situace vyřešena v reportu z roku 1962. Během šesti měsíců Brookeborough rezignoval a byl nahrazen kapitánem Terencem O'Neillem (Loughlin 1998: 26-27).

3.3.DOBA TERENCE O'NEILLA A JEHO REFORMY

Po rezignaci lorda Brookeborougha, který byl označen za viníka nepříznivé ekonomické situace v Severním Irsku byl na jeho místo povolán jeden z nejvýraznějších politických osobností tehdejší doby Terence O'Neill.

Terence O'Neill se narodil roku 1914 v rodině pozemkových vlastníků. Rodina navíc byla anglo-irského původu, což bylo ve 20. století v severoírských podmínkách důležitým předpokladem a výhodou pro politickou kariéru (Frank 2006: 58). V roce 1956 se stal ministrem financí a netajil se svým ostrým postojem vůči Brookeboroughovi a veřejně kritizoval jeho postavení vůči katolíkům.

O'Neill stanul v čele vlády především proto, aby uzdravil severoirskou ekonomiku. Oživení ekonomiky neviděl v podporování neperspektivních domácích odvětví, ale usiloval o hledání zahraničních investorů, které povzbuzoval k podnikání v Severním Irsku. I přesto, že do Severního Irsku bylo přilákáno mnoho nových firem, které poskytly zaměstnání až 40 000 obyvatel, na druhé straně stála zvyšující se nezaměstnanost v důsledku upadání starých průmyslových odvětví (Frank 2006: 58-59).

Popularita O'Neilla stále rostla, což se nelíbilo unionistickým protestantům. Nejvíce to ovšem pobouřilo reverenda Iana Paisleyho¹⁷, který se snažil za každou cenu ochránit protestantismus v Severním Irsku. Ian Paisley a jeho příznivci byli vnímání spíše jako extrémisté, jelikož reagovali na jakékoli projevení katolické moci hystericky až agresivně. Do podvědomí vstoupil již roku 1963, kdy zorganizoval demonstraci, aby tak zabránil vyvěšení vlajky na belfastskou radnici u příležitosti úmrtí papeže. O rok později usiloval o odstranění irské trikolóry z kanceláře Sinn Féin a to i násilnou cestou. Tento akt vyvolal v centru města několikadenní výtržnosti a násilné akce mezi protestanty a katolíky, kterých Belfast nebyl svědkem již několik desítek let. Ian Paisley bránil uzavření jakékoli smlouvy či dohody, která by posílila katolickou moc v Severním Irsku. On a jeho loajalisté vyvolali během několika let mnoho výtržností. Díky své silné a nelítostné opozici vůči katolické církvi byl zvolen poslancem za Demokratickou unionistickou stranu v roce 1970 a hrozil každému, kdo se postaví proti protestantskému Severnímu Irsku obviněním ze zrady. Stavěl se proti jakékoli snaze politické strany Sinn Féin zabrat ministerský post.¹⁸

¹⁷ Ian Paisley byl více než 3 desetiletí vysoce čínící se postavou v Severním Irsku. Byl odhodlán postavit se jakémukoli kompromisu, který by mohl oslabit vztah Severního Irsku s Velkou Británií (Frank 2006: 60-61).

¹⁸ BBC. The search for peace (http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/northern_ireland/understanding/profiles/ian_paisley.stm , 21. 03. 2012).

3.4.HNUTÍ ZA OBČANSKÁ PRÁVA

Severoirští katolíci si uvědomili, že jim unionisté nic sami od sebe neposkytnou a jakákoli privilegia si musí vybojovat sami různými aktivitami. V 50. letech vzrostl počet katolických vysokoškoláků, kteří sice chápali Severní Irsko jako realitu, ale odmítali, aby diskriminace katolíků byla nadále ospravedlnitelná jejich neloajalitou. Snažili se o nenásilnou reformu v rámci Severního Irska prostřednictvím komunikace s oponenty (Frank 2006: 66-67).

První organizace orientovaná tímto směrem byla založena v roce 1964 v Dungannonu Patricií McCluskeyovou a šlo o kampaň za společenskou spravedlnost. Její vznik byl inspirován protesty na lokální úrovni, které v Dungannonu organizovala tzv. liga nebydlících občanů, která vystupovala proti diskriminaci katolického obyvatelstva ohledně přidělování ubytovacích míst v Dungannonu. Na rozdíl od jiných katolických stížností si Liga nebydlících občanů připravila relevantní argumenty a stížnost předložila přes dungannontský obecní úřad až do Stormontu, tím byla schopna dosáhnout významných úspěchů. Na rozdíl od kampaně za společenskou spravedlnost, které šlo spíše o publicitu než o masivní protesty a která kopírovala taktiku ligy nebydlících občanů, se liga nechala inspirovat hnutím za práva černých ve Spojených státech amerických (Loughlin 1998: 34-35).

Dalším důležitým uskupením Severního Irska se stalo sdružení za občanská práva (NICRA), které bylo založeno v únoru roku 1967. Na rozdíl od jiných organizací hájících katolické zájmy, byla NICRA organizací, která nezpochybovala existenci Severního Irska jako součást Spojeného království, pouze žádala nápravu starých křivd. Od srpna následujícího roku se na podporu požadavku pořádaly pochody a demonstrace v různých městech Severního Irska. Protestantská pravice však viděla hnutí jako ratifikovaný pokus jak podrýt stát a pokládala jej za mnohem nebezpečnější než kampaň proti rozdělení země. Mnoho demonstrací rozehnala policie nebo zasáhli protestantští radikálové (Whyte 1996: 264-265).

Kampaň za občanská hnutí moc úspěch neslavila, tak se aktivisté rozhodli, že dalším stupněm budou protestní pochody. Pochod se měl konat v říjnu ve městě Derry, ale vzhledem k předpokládané účasti radikálů vláda pochod zakázala. I přes to, se několik stovek lidí sešlo a bylo násilně rozehnáno policií. Střet byl natočen a videozáznam ve světě způsobil značné pobouření a NICRA požadovala okamžité politické reformy. V listopadu 1968 premiér Wilson nařídil O'Neillovi, aby okamžitě začal pracovat na reformách (Frank 2006: 72-73). Balíček reform, který sliboval nápravu v oblastech jako diskriminace nebo spravedlivější přidělování obecních domů, ale nebyl schopen problémy Severního Irsku dlouhodobě vyřešit. Po krátké odmlce pochody za občanská práva opět pokračovaly.¹⁹ Nejostřejší a nejdůležitější střety, ke kterým došlo, se odehrály v Derry v souvislosti s oranžistickým pochodem, který se za ta léta stal tradicí. Mladí katolíci byli připraveni ke střetu. Nakonec se ale katolíci nepotýkali s protestanty, ale jen s policií z čehož vznikla několikadenní bitva. Následkem toho se začali organizovat rozsáhlé demonstrace po celém Severním Irsku. Ta nejsilnější demonstrace se odehrála v Belfastu, kdy dosáhly nepokoje takových rozměrů, že síly policie nepostačily a bylo požádáno o vojenskou pomoc z Velké Británie. Demonstrace v Derry a v Belfastu byly následovány demonstrací v Newry, kde bylo zničeno sedm policejních vozů, osmnáct lidí bylo zraněno a čtyřicet zatčeno (Loughlin 1998: 38-39).

Tyto události podnítily návrat nábožensko-politického agitátora reverenda Iana Paisleyho, který zmobilizoval střední a pracující protestantské třídy ke konfrontaci s hnutím za občanská práva (Loughlin 1998: 38-39).

Časté konfrontace mezi katolickým hnutím za občanská práva a protestanskými oponenty vyvolaly nepříznivou situaci v Severním Irsku, která vyvrcholila otevřeným násilím roku 1969. Naneštěstí díky následujícím událostem, které se odehrály v oblasti Falls Road v Belfastu severoirská organizace Provisional Irish Republican Army (PIRA) zaznamenala masové

¹⁹BBC history. Northern Ireland: the troubles
(http://www.bbc.co.uk/history/recent/troubles/the_troubles_article_03.shtml , 24. 03. 2012).

nabírání nových členů (Duffy 2000: 128). PIRA,²⁰ která roku 1970 začala svoji sebevědomou provokační kampaň, bohužel vyprovokovala úřady k tomu, aby v katolických skupinách začali zabavovat zbraně. Přibližně tři tisíce vojáků s obrněnými vozidly obsadilo oblast Falls Road a provedlo domovní prohlídky, při kterých ničili katolický majetek, což vyvolalo velké rozhořčení. Oficiální Ira, která měla na prohlídky dohlížet, začala na obranu střílet po Britech. Pouliční bitky trvaly tři dny a byli při nich zabiti čtyři civilisté a dalších šedesát osob zraněno. Zásah britských ozbrojených sil na Falls Road měl nepříznivý dopad na katolickou komunitu. Irové přestali věřit v britskou nestrannost a PIRA nezvládala náhlý nával dobrovolníků (Frank 2006: 82-83). Rozbroje stále pokračovaly a 6 hrabství zažívalo nekonečnou spirálu násilí, která vyvrcholila v roce 1972 (Duffy 2000: 128).

V polovině srpna začala IRA zažívat nečekaný vzestup, desítky katolických mužů střední třídy mělo zájem na tom bránit svůj původ a své obyvatelstvo. Jedním z vůdců belfastské IRA byl mimo jiné i mladý Gerry Adams. IRA se začala reorganizovat a připravovat na boj. Počátkem roku 1971 IRA přešla do ofenzívy, začala rozsáhlé útoky a počet pumových atentátů se každý měsíc zvyšoval. Protestanti stále více tlačili na unionistickou vládu, aby přijala rázná opatření. Jedním z nich bylo uvěznění osob podezřelých z členství v IRA bez řádného procesu.

Akce byla neúspěšná. Bylo zatčeno velké množství osob, které neměli s IRA co dočinění a dále vyšlo najevo, že s vězni bylo zacházeno velice hrubě. IRA získala spoustu nových členů a uchýlila se k ještě větším násilnostem. Začaly rozsáhlé demonstrace, které se neblaze zapsaly do historie Severního Irsku. Obzvláště pak jedna, která měla nepříznivý dopad a je známá pod názvem krvavá neděle. Zde přišlo rukou britských vojáků o život 13 civilistů. To vyvolalo po celém Irsku pobouření a jako odplata byla vypálena britská ambasáda v Dublinu (Whyte 1996: 266).

²⁰ Radikálnější příznivci boje, kteří byli na zasedání Armádní rady v Dublinu roku 1969 přehlasování marxistickou většinou, kteří byli rozhodnutí zcela ukončit nacionalistickou tradici IRA. Odpadlíci se rozhodli ponechat si svůj původní název, ale připojili před něj adjektivum „provisional“ (prozatímní) (Frank 2006: 81).

4. SINN FÉIN A IRA

Politická strana Siin Féin (My sami) byla založena roku 1906 novinářem Arthurem Griffithem, jakožto strana, usilující o vytvoření samostatného svobodného Irského státu. Dlouho byla považována za politické křídlo teroristické organizace IRA. V této části se zaměřím na teroristické útoky jak Irish Republican Army, tak i jiných marginálních skupin ze strany protestantských unionistů.

4.1. SINN FÉIN

Před normandskou invazí z Anglie roku 1169 bylo Irsko považováno za jeden národní celek. Irsko mělo vlastní právní systém, vlastní kulturu a jazyk. Po invazi byl ostrov řízen jako politický celek pod správou Velké Británie až do roku 1921. V šesti hrabstvích Severního Irska britská vláda podporovala rozdělení mezi katolíky a protestanty prostřednictvím politického systému a sociálních výsad, což znamenalo nepřetržitou nadvládu unionistické strany. Pro nacionalisty znamenal život pod vládou Stormontu institucionální diskriminaci a porušování lidských práv.²¹ Politická strana Sinn Féin vznikla již roku 1906, aby se tak pokusila irský ostrov znovusjednotit a vytvořit tak jednotný demokratický celek.

O 90. let později strana Sinn Féin bojuje stále o samostatnost ostrova, jelikož jednota je jediným možným způsobem jak zlepšit kvalitu života obyvatelstva v době finanční krize. Klíčové aspekty politiky pro sjednocení Irska jsou například vyhlášení referenda o znovusjednocení, přesunutí finančních pravomocí z Westminsteru na Sever nebo integrace veřejné služby a infrastruktury po celém Irsku.²²

²¹ Sinn Féin. What Sinn Fein stands for (<http://www.sinnfein.ie/what-sinn-fein-stands-for>, 01. 04. 2012).

²² Sinn Féin. What Sinn Fein stands for (<http://www.sinnfein.ie/what-sinn-fein-stands-for>, 01. 04. 2012).

4.1.1. GERRY ADAMS

Gerry Adams se narodil 6. října 1948 v dělnické oblasti západního Belfastu jako nejstarší z deseti dětí. Po dokončení studií se krátce živil jako barman, ovšem stále více se zapojoval do hnutí za občanská práva, která bojovala proti utlačování katolíků britskou vládou v oblasti bydlení, zaměstnanosti, vzdělání a jazyka. Demonstrace vyústily v krvavý střet známým jako krvavá neděle. Po jeho činnosti za rovná občanská práva pro všechny irské ženy a muže byl vykázán na Maidstone, britskou vězeňskou loď, známou pro své brutální a nelidské zacházení s vězni. Za své aktivity byl vězněn bez soudu na čtyři roky. V průběhu let se rodina Gerryho Adamse stala rovněž terčem unionistických sil. Jeho strýc byl zabit britskou armádou, jeho bratr byl rovněž zabit Brity, několik členů rodiny bylo vězněno a manželka se synem těsně unikli zranění, když loajalisté vedli bombový útok v jejich domě. Předsedou strany Sinn Fein a rovněž ministrem parlamentu za západní Belfast byl Gerry zvolen v roce 1983. Odmítal se ujmout svého místa ve Westminsteru kvůli povinné přísaze věrnosti britské královně a nadále bojoval za práva nacionalistů. Gerry Adams je vysoce uznávaný pro svou zásadní roli při vytváření podmínek pro mírový proces a pro jeho nepolevující úsilí v budování stabilního demokratického a samostatného irského státu.²³

Gerry Adams je jednou z hlavních klíčových postav mírového procesu, který vedl k vyústění velkopáteční dohody roku 1998. I přesto, že popírá, jakoukoli osobní návaznost na IRA, předpokládá se, že byl jejím členem. Ze strany Siin Fein se mu podařilo vybudovat druhou nejsilnější stranu Severního Irska a čtvrtou největší v celé Irské republice.²⁴

²³ Sinn Fein. Profil of Gerry Adams (<http://www.sinnfein.org/releases/gerry.html>, 03. 04. 2012).

²⁴ The telegraph. Northern Ireland profile: Gerry Adams (<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/northernireland/4969917/Northern-Ireland-profile-Gerry-Adams.html>, 04. 04. 2012).

4.2. IRISH REPUBLICAN ARMY

Uběhlo více než 70. let od doby, kdy byla navržena první definice terorismu společností národů v roce 1937. V současné době existují stovky definic, ale ani jedna z nich se nedá považovat za tu správnou. Všechny definice zdůrazňují řadu atributů jako symbolický charakter, bezohlednou povahu, zaměření na civilní cíle a vytváření strachu ve společnosti (Schmidt 2011: 39). Jiří Šedivý (Waisová 2009: 140) definuje terorismus jako *„metodu použití síly či hrozby prováděné skrytými jednotlivci, skupinami, nebo státem podporovanými aktéry. Akt násilí je zaměřen proti nevinným osobám nebo civilním cílům. Hlavním účelem teroristického aktu je vyvolat pocit strachu, upoutat pozornost nebo získat výhody či ústupky ze strany atakovaného aktéra. Konečným cílem terorismu je politická změna“*.

Podle Juergensmeyera se teroristická organizace IRA dá považovat za nábožensko-nacionalistické hnutí, v němž se náboženské a politické ideologie navzájem prolínají. Náboženství samo o sobě není produktem násilí, musí být ve shodě mnoho aspektů, jako politické, sociální a třeba kulturní okolnosti. Náboženství je potom použito jako násilné vyjádření v usilování o nějakou politickou změnu (Juergensmeyer 2007: 22-30).

IRA je irská republikánská armáda, která vedla desítky let ozbrojené kampaně proti nadvládě Velké Británie v Severním Irsku.²⁵ Abychom porozuměli tomu, co se v Irsku napříč dějinami až do současnosti událo, musíme se vrátit do historie. Do dob vzniku irských dobrovolníků a začínajících rebélií, které se udály roku 1916. V té době se irští vůdci snažili poskytnout lidem příklad v boji za nezávislost a prosperitu Irska (Coogan 2002: 4).

Irská republikánská armáda tedy oficiálně existuje od velikonočního povstání z roku 1916. Jejím hlavním cílem je vytvořit samostatnou irskou socialistickou republiku dle prohlášení taktéž z roku 1916. Zákon o unii z roku

²⁵ The New York times. Irish Republican Army
(http://topics.nytimes.com/top/reference/timestopics/organizations/i/irish_republican_army/index.html,
05. 04. 2012).

1800 spojil Severní Irsko s Velkou Británií pod nadvládou Westminsteru. Tím si Velká Británie zajistila nadvládu nad irským ostrovem. Irský republikanismus má své počátky už v 18. století, malé ozbrojené skupiny vždycky bránily irskou kulturu, jazyk a náboženství před imperialisty. Začaly se objevovat separatistické skupiny, které věřily, že jediná možnost, jak ubránit irské dědictví je násilné řešení. Ti, kteří bránili svazek s Velkou Británií, začali býti označováni za unionisty. Během 19. století se objevilo irské republikánské bratrstvo označované za Feniány, kteří se těšili vysoké podpoře imigrantů ve Spojených státech amerických.

Až do roku 1912 nejsou zaznamenány žádné násilnosti, jelikož britská vláda udělala nacionalistům značné ústupky, čemuž se ovšem bránili irští unionisté. Prvním velkým střetem bylo již zmíněné velikonoční povstání, které pro Irskou Republikánskou Armádu skončilo naprostým fiaskem, jelikož si nezískala potřebnou podporu obyvatelstva. Po uzavření Anglo-irské smlouvy, kdy vzniklo Severní Irsko jako součást Spojeného království, docházelo k dalšímu štěpení. Na ty, kteří s unií nesouhlasili a rozhodli se dále bojovat za republiku a ty, kteří se s unií relativně smířili (O'Brian 2001: 8-9).

V roce 1960, když se Irská Republikánská Armáda stahovala a naopak hnutí za občanská práva bojovala za anti-katolickou diskriminaci ze strany britské vlády, ulsterští královští policisté reagovali velmi agresivně. Vláda v Londýně povolala své jednotky, aby tak v provincii nastolila pořádek i násilnou cestou. Irská Republikánská Armáda, která nevěděla jak na špatnou situaci a stupňující se násilí v Severním Irsku reagovat, se rozštěpila na dva tábory. První z nich byla oficiální IRA se sídlem v Dublinu, která tíhla k marxismu a upřednostňovala řešení problému a snahu o jednotné Irsko spíše mírovou cestou. Druhá byla prozatímní uskupení PIRA, která se pokoušela o stejný cíl ovšem prostřednictvím násilných prostředků.²⁶

²⁶ The New York times. Irish Republican Army (http://topics.nytimes.com/top/reference/timestopics/organizations/i/irish_republican_army/index.html, 05. 04. 2012).

V roce 1971 zahájila vláda internace bez soudu v zoufalé snaze zabránit vzrůstajícímu násilí. Bezpečnostní síly se snažily zatknout kolem 400 republikánů. Důsledkem hrubého násilí zemřelo třiadvacet lidí během tří dnů, ale internace nepolevovaly. S jejich nárůstem rostlo zároveň rozhořčení katolíků, kteří věřili, že mnoho lidí bylo vězněno a deportováno zbytečně. To udalo IRA dobrou příležitost k rozsáhlým demonstracím, které vyvrcholily v roce 1972.²⁷

V roce 1972 byl naplánován protestní pochod pořádaným sdružením za občanská práva ve městě Derry na protest, proti internacím. Ve městě už byly policejní hlídky, jelikož již dříve zde probíhaly demonstrace proti diskriminaci katolíků. Šest civilistů bylo zavražděno britskou armádou ještě do začátku roku 1972.²⁸ Královská ulsterská policie měla velice špatné vztahy s nacionalistickou menšinou ještě dřív, než pochod vůbec začal. Pochod nakonec proběhl i přesto, že byl zakázán. Průběh byl zpočátku klidný, ale někteří z mladých aktivistů náhle začali házet kamení na vojáky. Reakce britských vojáků se lišila. Někteří z nich použili své obušky a slzný plyn. IRA následně začala střílet na britské vojáky, ovšem nikoho nezranila. Vojáci začali výtržníky sledovat v obrněných vozidlech.

Jelikož byli na neznámém území obklopeni cizími lidmi, které považovali za nepřátele, jeden z vojáků vystřelil do vzduchu, aby dav rozehnal. Vojáci, kteří v povzdálí zaslechli zvuk střelby, začali z paniky a bez rozmyslu střílet na lidi kolem sebe. Rukou britských vojáků zemřelo třináct lidí. Tento hrůzný den se do irské historie zapsal jako krvavá neděle. Další dny zažila IRA nebývalý zájem o členství a zapálila britské velvyslanectví v Dublinu, jako jistou formu symbolické odplaty.²⁹

²⁷ BBC. Provisional IRA: War, ceasefire, endgame? (http://news.bbc.co.uk/1/hi/english/static/in_depth/northern_ireland/2001/provisional_ira/1972.stm, 06. 04. 2012).

²⁸ The Irish Story. Today in irish history-january 30, 1972, bloody Sunday in Derry (<http://www.theirishstory.com/2012/01/29/today-in-irish-history-january-30-1972-bloody-sunday-in-derry/#.T4JIWFmJSQ>, 06. 04. 2012).

²⁹ The Irish Story. Today in irish history-january 30, 1972, bloody Sunday in Derry (<http://www.theirishstory.com/2012/01/29/today-in-irish-history-january-30-1972-bloody-sunday-in-derry/#.T4JIWFmJSQ>, 06. 04. 2012).

V roce 1979 spáchala IRA atentát na lorda Luise Monutbatten, známého aristokrata, který sloužil jako poslední místokrál Indie. Roku 1984 spáchal Patric Magee pod záštitou IRA bombový útok na Margret Tetcher a vůdce konzervativní strany během jejich konference v Grant hotelu ve městě Brighton. Magee se zapsal do hotelu pod fiktivním jménem a nainstaloval do něj bomby. Margret Thatcherová, která během výbuchu psala svoji slavnostní řeč, vážně zraněna nebyla. Ovšem atentát nepřežilo pět lidí a dalších 34 lidí bylo zraněno. Patric Magee byl odsouzen na osm doživotí a čtyři členové IRA, kteří s atentátem pomáhali, byli taktéž odsouzeni.³⁰

Anglo-irská smlouva, která byla uzavřena na hradě Hillsborough v Severním Irsku dne 15. listopadu 1985 měla podle očekávání velice dobrý domácí i zahraniční ohlas. Tato smlouva měla dle názoru Johna Huma, předsedy Sociálně demokratické a dělnické strany postupně ničit bariéry mezi katolíky a protestanty a vnést mír do Severního Irsku. Opačný názor měla samozřejmě PIRA, která byla v úzké komunikaci s Gerry Adamsem. Anglo-irská smlouva měla podle nich antirepublikánský postoj.

Sinn Féin texty smlouvy odsoudila s názorem, že smlouva jen posiluje rozdělení ostrova. Gerrymu Adamsovi se zdály ústupky ze strany Velké Británie jako dobré gesto, avšak nevýznamný akt, jelikož podstata problému spočívala jinde a to v národním sebeurčení. Politická elita měla v Irsku rozdílné postoje k uzavření smlouvy, proti ratifikaci byla vedle strany Sinn Féin například strana Fianna Fáil. Samotní radikální unionisté, obzvláště Ian Paisley nechápali, proč vůbec Velká Británie s nacionalisty projednává dění v Ulsteru. Většina z nich nechápala smlouvu jako konec řešení problémů, ale jako začátek procesu k jednotnému katolickému Irsku (Frank 2006: 156-157).

Lojalisté v čele s Ianem Paisleym a Jamesem Molyneauxem nebyli s Anglo-irskou dohodou ani trochu spokojeni a nehdrali katolickému obyvatelstvu ustupovat, a tak začala jejich kampaň proti anglo-irské spolupráci

³⁰ BBC News. UK Patric Magee: The IRA brighton bomber (http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/301223.stm, 06. 04. 2012).

v srpnu téhož roku. Smlouva se pro ně stala selháním, které se mělo postarat o úpadek unionistické sebejistoty. V Severním Irsku začaly další demonstrace ze strany unionistů, kteří se stavěli proti Anglo-irské smlouvě (Arthur 2000 : 224-229).

Umírnění nacionalisté v čele s Davidem Humem věřili tomu, že je smlouva pro ně výhodná a přináší určité benefity. Ovšem radikální republikáni měli zcela jiný názor. PIRA se náhle stala méně kontrolovanou organizací ze strany republikánů (Loughlin 1998: 104- 105).

Bezpečnostní situace se v Severním Irsku začala opět zhoršovat. Na Gibraltaru zaznamenali nezvyklý pohyb tří mužů. Britská armáda pochopila, že PIRA něco chystá na území jejich jihošpanělské kolonie. PIRA měla v plánu na Gibraltaru odpálit bombu, která měla za cíl čestnou královskou stráž. Ovšem ještě než stihla zaútočit na ostrov, tak dorazily britské jednotky a všechny tři aktivisty za bílého dne zastřelily. Přesto PIRA stihla mezi lety 1987-1988 v důsledku nejrůznějších omylů usmrtit sedmáct katolických i protestantských civilistů a svůj největší úspěch připisovala usmrcení čtrnácti britských vojáků, které považovala za svoji nejlepší kořist. V britském hrabství Kent zabila bomba v místních kasárnách čtrnáct britských vojáků (Duffy 2000: 128).

Roku 1990 začala konečně IRA vyjednávat s britskou vládou a vypadalo to, že by IRA a její politické křídlo Sinn Féin mohli uzavřít mír. Na konci 80. let, byly uspořádány předběžné rozhovory mezi hlavními stranami, jako součást procesu, který uznává tři hlavní aspekty problému v Severním Irsku. První z nich byly vnitřní rozpory v Irsku, dále vztahy mezi jižním a severním Irskem a v neposlední řadě problematický vztah mezi Velkou Británií a Irskem. V roce 1994 skutečně vypadalo, že k usmíření dojde, ale vzhledem k politické neshodě se mírový proces nekonal. Místo toho IRA v roce 1996 vypověděla mír a nastražila bombu na Canary Wharf v Londýně, která v zápětí vybuchla (Duffy 2000: 128).

IRA oficiálně ukončila veškeré násilnosti roku 2005. Ovšem ani tohle neznamenalo ukončení politicky motivovaného násilí v Severním Irsku. Pro řadu republikánů je spolupráce s britskými autoritami zcela nemožná a proto se v průběhu let od IRA odštěpilo pár menších skupin. Za nejbezpečnější je považována Pravá Republikánská Armáda, která se od IRA oddělila roku 1997, jelikož nesouhlasila s Velkopáteční dohodou. Pravá republikánská armáda je mimo jiné zodpovědná za bombový útok v Omagh, při kterém zahynulo 29 lidí. Další nebezpečnou organizací je Irská armáda národního osvobození, tento celek operuje nezávisle na Sinn Féin od roku 1975. Nejnovějším přírůstkem od roku 2006 je Oglagh na hEireann, což lze přeložit jako vojáci Irska. Tyto organizace jsou odpovědné za útok na dva vojáky roku 2009. Velká část obyvatel Severního Irska je považuje za nebezpečné a zločinecké organizace a dále podporují mírový proces, který byl zahájen Velkopáteční dohodou (Mravinač 2009: 38-40).

4.3.MÍROVÝ PROCES

V roce 1979 byla zvolena jakožto nová premiérka Velké Británie Margret Thatcherová, která chtěla mít co nejméně starostí se Severním Irskem. Z vlastního protestantského přesvědčení byla Margret Thatcherová zapálenou unionistkou (Frank 2005: 135). Její irský protějšek ze strany Fianna Fáil Charlese Haughey byl přesvědčen, že severoirská vláda selhala a nyní bylo třeba, aby se na řešení problémů podílelo jak Irsko, tak Velká Británie. Proto se sešli na prosincovém summitu. Dohoda měla vyřešit vězeňskou krizi mezi Brity a hladovkáři. Jenomže Britové měli o realizaci dohody jinou představu a brali hladovkáře za běžné kriminálníky.

Jeden z prvních hladovkářů Bobby Sands tedy vyhlásil hladovku znovu. Zájem světových médií se zvedl poté, co jeho příznivci ze Sinn Féin navrhli kandidaturu Sandse do doplňujících voleb do britského parlamentu. Sands tehdy nenarazil na žádného katolického protikandidáta a tak s přehledem z vězení porazil svého protestantského soupeře. Ovšem v důsledku hladovky nechali Britové poslance zemřít (Frank 2005: 135-137).

V roce 1980 začal proces za zlepšení anglo-irských vztahů, když se Margret Thatcherová a irský premiér Charles Haughey shodli na nové a blízké politické kooperaci a založili tak anglo-irská studia, která měla analyzovat vztahy obou zemí. Následovalo setkání Margret Thatcherové s novým irským premiérem Garretem Fitzgeraldem v listopadu roku 1983, kde začalo intenzivní vyjednávání ohledně anglo-irských vztahů. Výsledkem summitu bylo ustanovení anglo-irské mezivládní rady. Ale slibný vývoj netrval příliš dlouho, jelikož Irsko odmítlo podpořit Velkou Británii ve válce o Falklandy. James Prior představil svůj návrh pro Severní Irsko, jelikož jeho plán však nepředpokládal účast katolíků na přímé vládě, bylo jasné, že plán nemůže uspět a James Prior následně rezignoval (Arthur 2000: 208-218).

Na sklonku roku 1984 se zdálo, že irská iniciativa za zlepšení vztahů s Velkou Británií selhala. Naštěstí Británie reagovala nabídkou na uzavření kompromisu. Jednání vyvrcholila na dalším anglo-irském summitu, kdy byla na zámku v Hallsborough podepsána Anglo-irská dohoda roku 1985 pod velmi přísným bezpečnostním dohledem. Hlavním bodem byl fakt, že Severní Irsko zůstane prozatím součástí Spojeného království a i přes všechny požadavky nezískalo Irsko žádné výkonné pravomoci. Bylo ale stanoveno její právo aktivně se podílet na politických rozhodnutích (Arthur 2000: 218-221).

V květnu roku 1987 představila strana Sinn Féin tzv. scénář pro mír, kde vypracovala novou strategii pro řešení konfliktu. Celý následující rok vedli lídři ze Sinn Féin v čele s Gerry Adamsem dialogy s představiteli sociálně Demokratické labouristické strany v čele s Davidem Humem. Roku 1992 na výroční konferenci přijala Sinn Féin dokument cestu k trvalému míru v Irsku, což výrazně zlepšilo analýzu konfliktu a prostředky k jeho řešení. Dokument byl distribuovaný celonárodně i mezinárodně oslovoval širokou veřejnost a promlouval ke každému jednotlivci, jak členům katolické církve, tak členům protestantské církve. Oslovoval také občanské a politické skupiny. Také byl

obnoven kontakt mezi britskou vládou a Sinn Féin, který byl pozastaven po hladovkách roku 1980. Činnost IRA byla v důsledku jednání zastavena.³¹

Od dubna do září 1993 probíhala jednání mezi Adamsem a Humem, výsledky tohoto jednání byla předložena irské vládě k posouzení jako společná výzva vládě Velké Británie. Sinn Féin v nich sice ustoupila v naléhání na okamžitý odchod Britů z Irsku, ale současně tlačila na Brity, aby přesvědčili protestanty o správnosti sjednoceného Irsku. Sinn Féin do textu zasadila i zmínku o právu na sebeurčení lidu v Irsku. Irský premiér ihned konstatoval, že je text příliš nacionalistický a nemá u Britů téměř žádnou šanci. Ve prospěch Sinn Féin ani nepomohlo, když média zveřejnila záběry Gerryho Adamse ve smutečním průvodu podpírajícího rakev s bojovníkem PIRA. Ten zahynul, když v Belfastu zabil devět civilistů při snaze vyhodit do povětří účastníky pochodu. Požadavky byly pro Londýn zcela nepřijatelné, takže nemohli irskému premiérovi vyhovět. Ovšem plně si uvědomovali, že plné odmítnutí smlouvy by znamenalo ukončit vyhlídky na mír.

Britové nechtěli reagovat příliš brzy, aby si tím neznepřátelili unionisty. Zanedlouho vyšlo najevo, že Britové dlouhodobě udržovali tajné kontakty se Sinn Féin, aby tak vyjednali podmínky míru. Dne 15. prosince roku 1993 vydala britská a irská vláda tzv. Společnou deklaraci. V té dala Velká Británie jasně najevo, že vláda je odhodlaná podporovat mír a stabilitu v Ulsteru, aby tak jednou provždy vyvrátila domněnky republikánů z britského kolonialismu (Frank 2006: 183-186). Britská vláda vyjádřila přesvědčení, že záleží jen na dohodě irského národa, aby uplatnil své právo na sebeurčení. Ovšem stále visel ve vzduchu stejný problém a to přítomnost Britů v Irsku a rozdělený ostrov.

Během tohoto období se britská vláda snažila dělat ústupky nacionalistům na straně jedné a uklidňovat unionisty na straně druhé. Zastávala názor, že jak protestantští unionisté, tak katoličtí nacionalisté mají stejné právo na uznání legitimacy. Ovšem bylo jasné, že konflikt bude stále viset ve vzduchu při

³¹ Sinn Fein. Building a permanent peace in Ireland (<http://www.sinnfein.org/releases/ibsub.html>, 04. 03. 2012).

jakémkoli politickém uspořádání a vždy ho nějaká část obyvatelstva odmítne. Navíc zemi zužuje permanentní nezaměstnanost, která politický konflikt značně ovlivnila. Severoirské hospodářství je velice slabé a ospravedlňování unionistů, které používají na obranu svazku s Velkou Británií, že by Severní Irsko utrpělo hospodářské škody při oddělení, patří mezi nejpřesvědčivější (English 1996: 279-286).

Roku 1998 v dubnu byla v Severním Irsku podepsána Velkopáteční dohoda, kterou v referendu podpořila jasná většina obyvatel. Smlouva měla být kompromisem mezi zneprátelenými protestanty, kteří chtějí ponechat Severní Irsko jako součást Velké Británie a katolíky, kteří touží po samostatnosti celého ostrova. K uzavření dohody výrazně přispěly Spojené státy americké.³² Podepsáním mírové dohody se představitelé zneprátelených stran jak unionistů, tak nacionalistů zavázali ke vzájemnému smíru. Velkopáteční dohoda je známá taktéž pod názvem Belfastská dohoda. Podepsání dohody je výsledkem více než dvou let trvajících vyjednávání mezi politickými stranami Velké Británie a Irské republiky. Přesto, že Severní Irsko zůstává součástí Spojeného království, dohoda přináší bezpečnost a respekt pro nacionalistickou komunitu. Jádrem dohody je tvořeno třemi oddíly. Ústavněprávní otázky, lidská práva a ekonomické a kulturní otázky. Pozornost je také věnována odzbrojení polovojenských nelegálních skupin. Obyvatelé Severního Irska se mohou hlásit jak k irskému občanství, tak k tomu britskému. Severní Irsko zůstává součástí Spojeného království, dokud demokratická většina obou jurisdikcí rozhodne jinak (Sobotka 2000: 52-59).

Vyhlášení příměří prakticky začalo už v roce 1994, ze strany IRA, ale ke konečnému procesu bohužel nedošlo. Jeho výsledkem bylo především právo na sebeurčení irského národa a zejména vznik ulsterských institucí a regionální vlády, na jejichž činnosti se podílejí společně jak katolíci, tak protestanti. Nicméně nová vláda v Irsku vznikla až téměř o devět let později, vzhledem

³² Česká televize. Smlouva, která přinesla mír Severnímu Irsku, slaví 10 let (<http://m.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/11566-smlouva-ktera-prinesla-mir-severnimu-irsku-slavi-deset-let/>, 07. 04. 2012).

k dlouhodobým sporům, které mírové řešení provázelo. Parlament zahájil svou činnost roku 2007 a podílejí se na něm dvě unionistické strany a dvě nacionalistické. Hlavním důvodem dlouhého trvání uzavření míru bylo odzbrojení všech teroristických a marginálních skupin v Severním Irsku, především tedy teroristické organizace IRA, která má na svědomí spoustu atentátů a mrtvých civilistů. IRA je podle zprávy nezávislé komise od roku 2006 zcela odzbrojená a přestala fungovat jako teroristická organizace.³³

³³Česká televize. Smlouva, která přinesla mír Severnímu Irsku, slaví 10 let (<http://m.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/11566-smlouva-ktera-prinesla-mir-severnimu-irsku-slavi-deset-let/>, 07. 04. 2012).

5. STRANICKÝ SYSTÉM SEVERNÍHO IRSKA

Konflikt v Severním Irsku pochází z historického nepřátelství mezi katolíky a protestanty, nacionalisté a republikánské skupiny usilují o sjednocení ostrova, naproti tomu unionisté a loajalistické skupiny chtějí, aby Severní Irsko zůstalo součástí Velké Británie.³⁴ Podle toho je také hlavní dělení politických stran a tedy unionistické strany a nacionalistické strany.

Nacionalismus

Nacionalisté v Severním Irsku jsou skupina lidí usilující o autonomii irského státu. Jsou to lidé chránící solidaritu, historii a kulturu svého státu. Hlavní charakteristikou nacionalismu v Irsku je především ochrana katolického náboženství, smysl pro teritoriální jednotu a integritu. Všechny tyto aspekty jsou v Irsku silně ovlivněny Britskou nadvládou, která podporuje unionisty. Důležitou roli v utváření svobodného irského státu hrála parlamentní nezávislost, která by brala ohledy na kulturu Severního Irsku. Postupem času a během kolonizace se Gaelský smysl pro kulturní identitu přetransformoval na nacionální identitu. V období tudorovské dynastie na etnický nacionalismus založený na náboženství a lásce ke své zemi. Cílem nacionalistů je vznik jednotného, svobodného irského státu (Boyce 1991: 19).

Unionismus

Ulsterští unionisté vidí sami sebe jakožto protestantskou komunitu a jako jediný loajální element v Severním Irsku (Boyce 1991: 367). Unionisté na rozdíl od nacionalistů nelpí na faktu, že v Irsku je pouze jeden národ. Netrvají na tom, že oni jsou součástí Irského národu, co se týče jazyku a jiných kulturních aspektů (Roche 1994: 70-78). Unionisti jsou protestantského vyznání a usilují o to, aby Severní Irsko zůstalo i nadále součástí Spojeného království.

³⁴ U. S. Department of State. Background note: Ireland (<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/3180.htm>, 20. 03. 2012).

5.1.POLITICKÉ STRANY

Rok 1920 znamenal důležitý mezník ve vztahu irské politiky k westminsterkému parlamentu. Pouze třináct poslanců reprezentovalo Severní Irsko ve Westminsteru. Podprezentace souvisela s existencí Stromontu, což byl severoirský parlament. Tato situace se změnila v 70. letech po zastavení jeho činnosti. Významným znakem severoirského stranicko-politického systému bylo soupeření protestantských unionistů a katolických nacionalistů. Nejznámější nacionalistickou stranou je strana Sinn Fein, která vznikla roku 1906 jako separatistická organizační skupina. V roce 1918 získala většinu westminsterských mandátů připadající na Severní Irsko. V letech 1921-1968 byla rozhodující silou severoirské politiky protestantská Ulsterská unionistická strana, která získávala ve volbách podstatnou většinu mandátů. Jejím protivníkem se stala proirská Nacionalistická strana, která ovšem měla viditelně menší volební podporu. Po druhé světové válce nacházela silnou odezvu mezi voliči Labouristická strana Severního Irsku. V důsledku rozdílných názorů na konsociační řešení mezi oběma komunitami vzniklo v 70. letech několik nových politických stran, z nichž největší úspěch slavila Demokratická unionistická strana. Dále Nacionalistická strana, která ztrácela podporu veřejnosti, byla nahrazena Sociálnědemokratickou dělnickou stranou. Nejslabší stranou se stala středová Strana spolenectví (Chytilík 2005: 70-78). V současné době je v Severním Irsku pět hlavních politických stran.

Ulsterská unionistická strana

Ulster Unionist Party je nejstarší politickou stranou působící na území Severního Irsku. Její založení je datováno rokem 1905. Před vytvořením samostatného Irského státu byla strana úzce spjata s Britskou konzervativní stranou. Až do zavedení přímé správy Severního Irsku, kdy strana musela čelit největším vnitrostranickým rozporům, byla hlavní politickou silou v zemi. Přes všechny problémy, s kterými se strana potýkala, se jí podařilo udržet si pozici nejsilnější unionistické strany v Severním Irsku. Strana často navazovala koalice s jinými unionistickými stranami (Říchová 2003: 149-151).

Demokratická unionistická strana

Demokratická unionistická strana je druhou nejsilnější unionistickou stranou v Severním Irsku. Vznikla relativně pozdě a to až v září roku 1971 na schůzce v belfastkém Grant hotelu. Radikálnější politikové se shodli, že je potřeba vytvořit novou stranu, která zastaví politiku appeasementu oficiální unionistické strany a bude bojovat za nespokojené unionisty. Lídrem strany byl zvolen již zmiňovaný radikální aktivista a reverend Ian Paisley.

Strana stále více reprezentovala své zájmy na všech možných úrovních, aby se stala největší stranou Severního Irsku a nejsilnějším hlasem unionistů. Jedním z největších úspěchů Demokratické unionistické strany byly volby do Evropského parlamentu roku 1972, kdy byl Ian Paisley zvolen.³⁵ Do popředí severoirské politiky se dostala díky prosazování radikálnímu unionismu. (Říchová 2003: 149-151). V roce 2003 se strana s podporou unionistických voličů stala největší stranou Severního Irsku s 30 křesly v parlamentu. A následně v roce 2004 se stala největší reprezentující stranou Severního Irsku ve Westminsteru. Úspěch strany pokračoval i nadále.³⁶ Strana je nejradikálnější unionistickou stranou v severním Irsku.

Sociálně demokratická a dělnická strana

Sociálně demokratická a dělnická strana vznikla v srpnu roku 1970 v úzké návaznosti na svého předchůdce Nacionalistickou stranu, která postupem času ztratila podporu voličstva. Vznikla jako výsledek hnutí za občanská práva, kdy se 6 Stormontských poslanců a jeden senátor spojili, aby vytvořili stranu s nacionalistickou tradicí, která se distancuje od silového řešení problémů. Strana je zcela přesvědčena o správnosti velkopáteční dohody. Již od svého založení to byla strana nacionalistická a obhajovala spojené Irsko.

³⁵ Dup. The party history (<http://www.mydup.com/pdfbook/DUPhistory/Flash.html#/8/> , 25. 03. 2012).

³⁶ Dup. The party history (<http://www.mydup.com/pdfbook/DUPhistory/Flash.html#/8/> , 25. 03. 2012).

V roce 1972 představila politický dokument „směrem k novému Irsku“, který měl oslovit všechny tři úrovně vztahů a to mezi unionisty a nacionalisty na severu, mezi Severem a Jihem a mezi Irskem a Británií, což se stalo hlavním centrem velkopáteční dohody.³⁷

Její zakladatel a zároveň první vůdce byl Gerry Fit, jenž si za svého zástupce zvolil Johna Huma, který se po rezignaci Gerryho Fita v roce 1979 stal lídrem strany. V průběhu 40 let se strana neodchýlila od svých hodnot a ideálů. Přes své nacionalistické názory stáli vždy proti násilí a do popředí stavěli morální hodnoty. Problémy s unionisty, nebo s Velkou Británií vždy řešili mírovou cestou. Chtějí využít smluv a institucí k zprostředkování stabilnějšího a ekonomicky silnějšího Irska.³⁸

Siin Fein

Strana Siin Fein vznikla roku 1906, jako strana, která usiluje o vytvoření samostatné demokratické socialistické republiky. Dosažení jednotného Irska pro ně představuje nejlepší variantu pro lepší budoucnost obyvatel Irska.³⁹ Jasně zvítězila ve volbách roku 1918, kdy si s polo-ozbrojeným odporem vynutila v roce 1920 přijetí anglo-irské smlouvy, které rozdělilo ostrov na šest severních hrabství a svobodný Irský stát. Na jaře roku 1926 se od Sinn Féin odtrhlo pragmatické křídlo republikánů v čele s Eamonem de Valerou a založilo stranu novou Fianna Fáil, což v překladu znamená vojáci osudu. Fianna Fáil se stala irskou stranou a radikálnějším křídlem Sinn Féin. Odtrhla se od ní, jelikož nesouhlasila s podepsáním anglo-irské smlouvy. Požadovala úplnou samostatnost Irska (Chytilek 2005: 65-86).

Strana spolenectví

Aliance byla založena roku 1970 za účelem vytvoření rovné společnosti bez rozdílů, ve kterém každý bez ohledu na náboženství, pohlaví, třídy, nebo sexuální orientaci bude respektován. Pracují na vytvoření společné společnosti,

³⁷ SDLP. Our history (http://www.sdlp.ie/index.php/about_sdlp/our_history/, 27. 03. 2012).

³⁸ SDLP. Our history (http://www.sdlp.ie/index.php/about_sdlp/our_history/, 27. 03. 2012).

³⁹ Sinn Féin. What Sinn Fein stands for (<http://www.sinnfein.ie/what-sinn-fein-stands-for>, 20. 03. 2012).

kteřá využije výhod Velké Británie a přeneše je na celé Irsko. Snaží se posílit veškeré veřejné služby a podnikání, které by prospělo všem, aby nemuseli být závislí na Westminsteru. Aliance je na pomezí unionistů a nacionalistů, kteří se snaží Severní Irsko sjednotit.⁴⁰

5.2. STORMONT

Stormont je parlament Severního Irska, který byl založen vládou v roce 1920 důsledkem anglo-irské dohody. Sídlí ve městě Stormont nedaleko Belfastu. I přes to, že suverenita Severního Irska zůstala a nadále zůstává v rukou Westminsteru, řada legislativních funkcí byla přenesena na severoirský parlament, tedy Stormont. Až do pozastavení činnosti Stormontu, za kterými stály nepokoje roku 1969 a 1972, rozhodovala vláda o místních záležitostech téměř nezávisle na Velké Británii. Ve vládě byly především unionistické strany, které měly podporu protestantského obyvatelstva a nacionalistické strany, které neměly téměř žádné pravomoce.⁴¹

V 70. letech probíhaly v Severním Irsku rozsáhlé demonstrace, které měly za následek mnoho krvavých střetnutí mezi oběma tábory. Konflikty probíhaly předně mezi teroristickou organizací PIRA a radikálními protestanty, při nichž umírali jak katolíci, tak protestanté. Situace se stala neúnosnou a bylo zapotřebí navrhnout nějaké radikální řešení. Ponechání rozhodujících pravomocí katolíkům a PIRA ve Stormontu bylo z hlediska Británie nemožné. A tak s platností od 28. března 1972 převzal Londýn všechny pravomoci Stormontu. Tudíž po 50. letech padl politický symbol protestantské nadvlády v Severním Irsku a s ním výsadní postavení unionistů. PIRA tím dosáhla svého cíle a to učinit z Ulsteru neovladatelnou provincií (Frank 2005: 93).

Po uzavření velkopáteční dohody vyšly vítězně ty strany, které nejvíce přispěly k dosažení dohody. Ulteruská unionistická strana za unionisty a za nacionalisty to byla Sociálně demokratická labouristická strana. Od roku 2000

⁴⁰ Alliance leading change. We believe (<http://allianceparty.org/page/about> , 20. 03. 2012).

⁴¹ Irsko aktuálně. Politický vývoj v Severním Irsku (<http://www.irsko-aktualne.cz/politicky-vyvoj-v-severnim-irsku>, 27. 03. 2012).

však muselo britské ministerstvo pro Severní Irsko kvůli rozporům mezi všemi stranami čtyřikrát přerušit činnost severoirského shromáždění. V říjnu 2002 byli zatknuti čtyři straniční činitelé, kteří byli obviněni, že ve shromáždění provádějí špionáž ve prospěch IRA. To bylo poslední kapkou. Ještě tentýž měsíc suspendovalo ministerstvo pro Severní Irsko všechny provinční instituce a obnovilo přímou vládu (Mravinač 2007: 29-30).

Po 35 letech byla roku 2007 obnovena samospráva v Severním Irsku, pod vedením představitelů stran, kteří byli po celou dobu považováni za úhlavní nepřátele. Konečně byla realizována velkopáteční dohoda z roku 1998. Sinn Fein a Demokratická unionistická strana má od roku 2007 řadu pravomocí v oblasti školství a zdravotnictví. Od roku 2010 převzala severoirská vláda policejní a soudní pravomoce, které do té doby zůstávaly v kompetenci Velké Británie.⁴²

Poslední volby v Severním Irsku se udály roku 2011. Na prvním místě se s 38 křesly umístila Demokratická unionistická strana. Druhé místo obsadila nacionalistická strana Sinn Féin s devětadvaceti křesly. Následovala Ulsterská unionistická strana s šestnácti křesly a Sociálně demokratická a labouristická strana se čtrnácti křesly. Od voleb roku 2007 si Demokratická unionistická strana a Sinn Fein polepšily, naproti tomu Ulsterská unionistická strana a Sociálně demokratická a labouristická strana a dvě křesla pohoršily.⁴³

⁴²Česká televize. Severoirský parlament schválil historickou dohodu (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/83407-severoisky-parlament-schvalil-historickou-dohodu/>, 18. 04. 2012).

⁴³BBC news. Northern Ireland elections (http://www.bbc.co.uk/news/special/election2011/constituency/html/northern_ireland.stm, 23. 04. 2012).

6. ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zhodnotit a analyzovat průběh konfliktu v Severním Irsku, příčiny a postupné řešení. Dále zhodnotit současné vztahy Velké Británie se Severním Irskem.

Práce se skládá ze čtyř kapitol. V úvodní kapitole rozebírám historické kořeny konfliktu. Kdy konflikt vznikl a co bylo důvodem jeho vzniku. V další kapitole se zabírám rozdělením ostrova a následným událostem, ke kterým v důsledku rozdělení došlo. Čtvrtou kapitolu jsem věnovala politické straně Sinn Féin a teroristické organizaci IRA, které se snažily o samostatný ostrov Irsko i násilnou cestou. Dále následuje mírový proces a jeho důsledky na severoirskou společnost. Práci uzavírám stranickým systémem Severního Irska, kde rozebírám ideová východiska jednotlivých stran a jejich postoj k samostatnosti irského ostrova.

Hlavní příčinou konfliktu v Severním Irsku je náboženský střet mezi irskými katolíky a protestanty, který je zakořeněn v dávné historii. Problém nastal po přijetí protestantské církve Tudorovci. Britští kolonisté, kteří Severní Irsko pojali za svůj domov, odmítali uznat katolickou církev. Začala rozsáhlá diskriminace katolického obyvatelstva. Katolíci byli vyloučeni z veřejného života a nesměli být obsazováni do důležitých úřednických funkcí. Kolonisté se od gaelských Irů nelišili jen náboženským vyznáním, nýbrž celou řadou prvků. Tyto dvě komunity se spolu nesměly mísit. Jak jsem již uvedla v úvodu, existovaly i oddělené školy a uzavírat smíšená manželství bylo zcela nepřípustné. Tím se jen podnítil irský nacionalismus, jehož cílem bylo samostatné svobodné Irsko. Naproti tomu stál irský unionismus, usilující o unii se Spojeným královstvím, jelikož to pro skotské a anglické kolonisty bylo nejvýhodnější.

Mezi první organizace bojující za samostatnost irského ostrova nad Velkou Británií patřilo Irské Republikánské Bratrstvo známo pod názvem Feniáni. Mezi úspěchy Feniánů můžeme počítat Velikonoční povstání. I přesto,

že Velikonoční povstání bylo krvavě potlačeno, bylo považováno za úspěch. Irská společnost přestala být apatická k irské otázce.

Velikonoční povstání se stalo jakýmsi symbolem irské státnosti a podnítilo vznik Irské Republikánské Armády. IRA, která je zodpovědná za mnoho teroristických útoků, ovšem nenese vinu sama. V průběhu let vystupovalo proti vzniku samostatného irského státu mnoho radikálních protestantů. Hlavní osobností protestantských unionistů byl reverend Ian Paisley, který se netajil svým odmítavým postojem vůči katolickým nacionalistům a každému, kdo jim projevoval sebemenší sympatie. Demonstrace byly krvavě potlačovány a mnohdy přišlo o život množství civilistů.

Velká Británie nestála přímo v centru konfliktu, ale prosazovala rozdělení ostrova roku 1920. Zřízením Stormontu nepřímo udávala výhodné postavení unionistům. Konflikt byl důsledkem rozdílných náboženských vyznání a etnických rozlišností. I přesto, že Velká Británie umožnila příchod protestantů na ostrov, přímo nenese vinu za nadcházející události.

Ze strany IRA proběhlo mnoho atentátů a demonstrací, ovšem situace se vyhrotila roku 1972. Britští vojáci během demonstrace postříleli řadu civilistů, za což se IRA pomstila. S nástupem Margret Thatcherové na post premiérky Velké Británie byla zahájena nová politika za lepší vztahy se Severním Irskem. Výsledkem dlouhodobých kompromisů byla Anglo-irská dohoda z roku 1985, díky které se vláda Severního Irska mohla podílet na pravidelných konzultacích s britskou vládou. Smlouva měla řadu odpůrců jak mezi nacionalisty, tak mezi unionisty. Ale pro samotné Severní Irsko znamenala značný pokrok.

Nejdůležitějším mezníkem severoirských vztahů s Velkou Británií bylo uzavření Velkopáteční dohody roku 1998. Dohoda sice stanovila, že Severní Irsko bude i nadále součástí Spojeného království do doby, než se obě strany dohodnou jinak, ale zaručovala bezpečnost a respekt pro nacionalistickou komunitu.

Roku 2007 byl obnoven severoirský parlament pod vládou dvou rivalských politických stran, Demokratické unionistické strany a strany Sinn Féin, které spolu po dlouhá léta vedly spory. Severoirské shromáždění dostalo do svých kompetencí řadu pravomocí od londýnské vlády.

Od podepsání Velkopáteční dohody se vztahy mezi irskými unionisty a irskými nacionalisty značně zlepšily. Oba tábory se snaží plně realizovat mírovou dohodu. Ovšem i přesto, že vůdcové obou komunit jsou v současné době jednotní, vzájemná důvěra je velice křehká. V Severním Irsku se stále objevují polovojenské organizace, které se snaží o samostatnost Irska. Dalším aspektem problému by mohla být prohlubující se ekonomická krize a důsledkem toho rostoucí nezaměstnanost. Momentální vztahy Severního Irska a Velké Británie jsou relativně stabilní, ovšem otázkou je, jestli zůstanou stabilní i v následujících letech.

7. POUŽITÉ ZDROJE

Použitá literatura

- Arthur, P. (2000). *Special relationship: Britain, Ireland and the Northern Ireland problem* (Belfast: Blackstaff).
- Boyce, D. G. (1991). *Nationalism in Ireland*. (London: Routledge).
- Clarke, A. (1996). Kolonizace v Ulsteru a vzpoura roku 1941(1603-1660). In: Moody, T. W. – Martin. X. F. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Lidové noviny).
- Coogan, T. P. (2002). *The IRA* (New York: Palgrave).
- Coogan, T. P. (2002). *The troubles*. (New York: Palgrave).
- Duffy, S. (2000). *Atlas of Irish history* (Dublin: Gill & Macmillan).
- English, R. (1996). Irsko, 1982-1994. In: Moody, T. W. - Martin, X. F. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Lidové noviny).
- Frank, J. (2006). *Konflikt v Severním Irsku* (Praha: Triton).
- Fry, S. P. – Fry, S. F. (1991). *A history of Ireland* (London: Routledge).
- Green, E. R. R. (1996). Velký hladomor (1845-1850). In: : Moody, T. W. - Martin, X. F. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Lidové noviny).
- Chytilík R. (2005). Spojené království Velké Británie a Severního Irska. In: Strmiska, M. - Hloušek, V. – Kopeček, L. – Chytilík, R., *Politické strany moderní Evropy* (Praha: Portál), s. 65-86.
- Jackson, T. A. (1951). *Dějiny Irska* (Praha: svoboda vydavatelství knih v Praze).
- Juergensmeyer, M. (2007). *Teror v mysli boží* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).
- Loughlin, J. (1998). *The Ulster questions since 1945* (London: Palgrave Macmillan).

- Martin, X. F. (1996). Příchod normanů a zabor Irska (1169- kolem 1300). In: Moody, T. W. - Martin, X. F. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Lidové noviny), s. 87-93.
- Moody, T. W. (1996). Feniánské hnutí, autonomie a pozemková válka (1850-1891). In: Moody, T. W. - Martin, X. F. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Lidové noviny), s. 210-212.
- Mravinač, M. (2009). Severní Irsko: Jako za starých zlých časů?. *Mezinárodní politika*. No. 4., s. 38-40.
- Mravinač, M. (2007). Severní Irsko: lekce v ovládnání nenávisti. *Mezinárodní politika*. No. 7., s. 29-30.
- O'Brian, B. (2001). *Dlouhý boj* (Praha: Zvláštní vydání).
- Roche, P. J. (1994). Northern Ireland and Irish Nationalism: A unionist perspective. *The Irish review*. No. 15., s. 70-78.
- Říchová, B. (2003). Spojené království Velké Británie a Severního Irska. In: Dvořáková V., a kol., *Komparace politických systémů I.*(Praha: Vysoká škola ekonomická v Praze), s. 149-151.
- Schmidt, A. P. (2011). *The routledge handbook of terrorism research*. (Oxon: Routledge).
- Sobotka, E. (2000). Velkopáteční dohoda: příslib míru v Severním Irsku. *Politologický časopis*. No. 1., s. 52-59.
- State, F. P. (2009). *A brief history of Ireland* (New York: Checkmark books).
- Waisová, Š. (2009). *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti* (Plzeň: Aleš Čeněk).
- White, J. H. (1996). Doba Daniela O'Connella (1800-1847). In: Moody, T. W. - Martin, X. F. a kol., *Dějiny Irska* (Praha: Lidové noviny), s. 188- 191.

White, J. H. (1996). Irsko, 1966-1982. In: Moody, T. W. - Martin, X. F. a kol., *Dějiny irska* (Praha: Lidové noviny), s. 263- 266.

Internetové prameny

Alliance leading change. We believe (<http://allianceparty.org/page/about> , 20. 03. 2012).

BBC history. Northern Ireland: the troubles
(http://www.bbc.co.uk/history/recent/troubles/the_troubles_article_03.shtml , 24. 03. 2012).

BBC history. The 1798 Irish rebellion,
(http://www.bbc.co.uk/history/british/empire_seapower/irish_reb_01.shtml, 25. 02. 2012).

BBC News. UK Patric Magee: The IRA brighton bomber
(http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/301223.stm, 06. 04. 2012).

BBC News. 1921-22: The Irish free state and civil war
(http://news.bbc.co.uk/2/hi/events/northern_ireland/history/64206.stm, 10. 03. 2012).

BBC. Provisional IRA: War, ceasefire, endgame?
(http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/in_depth/northern_ireland/2001/provisional_ira/1972.stm, 06. 04. 2012).

BBC. The Irish Republican brotherhood
(<http://www.bbc.co.uk/history/british/easterrising/profiles/po17.shtml>, 08. 03. 2012).

BBC. The search for peace
(http://news.bbc.co.uk/hi/english/static/northern_ireland/understanding/profiles/ian_paisley.stm , 21. 03. 2012).

Česká televize. Severoirský parlament schválil historickou dohodu (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/83407-severoisky-parlament-schvalil-historickou-dohodu/>, 18. 04. 2012).

Česká televize. Smlouva, která přinesla mír Severnímu Irsku, slaví 10 let (<http://m.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/11566-smlouva-ktera-prinesla-mir-severnimu-irsku-slavi-deset-let/>, 07. 04. 2012).

Dup. The party history (<http://www.mydup.com/pdfbook/DUPhistory/Flash.html#/8/> , 25. 03. 2012).

Easter Rising 1916. easter 1916 rising (<http://www.easter1916.net/>, 08. 03. 2012).

iDNES.cz. Pohled do historie: jak začala velká hospodářská krize v roce 1929 (http://finance.idnes.cz/pohled-do-historie-jak-zacala-velka-hospodarska-krize-v-roce-1929-p7g-/bank.aspx?c=A081022_135219_bank_bab, 20. 03. 2012).

Irish Republica news. The Irish Republican brotherhood (http://republican-news.org/current/news/2010/03/the_irish_republican_brotherho.html, 08. 03. 2012).

SDLP. Our history (http://www.sdlp.ie/index.php/about_sdlp/our_history/, 27. 03. 2012).

Sinn Fein. Building a permanent peace in Ireland (<http://www.sinnfein.org/releases/ibsub.html>, 04. 03. 2012).

Sinn Fein. Profil of Gerry Adams (<http://www.sinnfein.org/releases/gerry.html>, 03. 04. 2012).

Sinn Féin. What Sinn Fein stands for (<http://www.sinnfein.ie/what-sinn-fein-stands-for>, 20. 03. 2012).

The Irish Story. Today in irish history-january 30, 1972, bloody Sunday in Derry (<http://www.theirishstory.com/2012/01/29/today-in-irish-history-january-30-1972-bloody-sunday-in-derry/#.T4IJIWFmJSQ>, 06. 04. 2012).

The telegraph. Northern Ireland profile: Gerry Adams
(<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/northernireland/4969917/Northern-Ireland-profile-Gerry-Adams.html>, 04. 04. 2012).

The National Archives. Irish civil war
(<http://www.nationalarchives.gov.uk/cabinetpapers/themes/irish-civil-war.htm>, 10. 03. 2012).

The New York times. Irish Republican Army
(http://topics.nytimes.com/top/reference/timestopics/organizations/i/irish_republican_army/index.html, 05. 04. 2012).

The Washington Times. The effects of Ireland's WWII policy of neutrality
(<http://www.washingtontimes.com/news/2007/sep/09/the-effects-of-irelands-wwii-policy-of-neutrality/?page=all>, 20. 03. 2012).

Velvyslanectví České republiky v Dublinu. Velký hladomor a boj o autonomii
(http://www.mzv.cz/dublin/cz/o_irsku/dejiny/index.html, 08. 03. 2012).

8. RESUMÉ

The issue of conflict in Northern Ireland is a long-lasting conflict. It began in the middle ages. The main problem was after establishment of the Protestant Church from Tudor dynasty. Because immigrants from Scotland and Great Britain took Protestant Church also. In contrast of that is Catholic Church which endorse most of the Irish population. The Protestants unionists refused to recognised Catholic church. That was a start of discrimination against Catholics population. Northern Ireland was separated from rest of Ireland under the Government of Ireland Act in 1920. Northern Ireland was formed of six from the nine counties of Ulster. On the one hand, there were unionists who wanted to be part of the United Kingdom and but on the other hand nationalists who wanted independent state of Ireland. After Anglo-Irish agreement there were some demonstrations and rebellions especially by Irish Republican Army. There was discrimination in employment, particularly in the public sector and because of Stormont parliament nationalists did not have almost any rights to influence Irish policy. There were lots of demonstrations and attacks from both sides. After that started a new policy for better relationship between Northern Ireland and Great Britain. Biggest success was the Good Friday agreement in 1998. Which brought respect and security for Catholics population. In 2005 IRA officially announced an end to its armed campaign. Relationship between unionists and nationalist and between Great Britain is now stable.

